

Motion till riksdagen 2010/11:So548

av **Johnny Munkhammar (M)**

Äldreomsorgspeng

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en offentlig äldrepenng.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra lagen om valfrihetssystem (LOV) obligatorisk för kommuner.

Motivering

Vi lever allt längre, vilket är en stor framgång för mänskligheten. Ökande välstånd är huvudförklaringen till detta. Samtidigt som vi lever längre, ökar även antalet friska år.

Andelen av den svenska befolkningen som är över 65 år kommer att öka, liksom den andel som är över 80 år. Varje ny generation som går i pension har haft större inkomster än någon generation före dem.

Sammantaget innebär detta att de äldre blir en allt större grupp, med betydande köpkraft och god hälsa. De flesta är vana vid ett liv med god standard, med resor, nöjen, arbete och kontakter.

I kontrast till denna goda utveckling, står de välfärdstjänster som riktar sig till äldre. Dessa har inte utvecklats i takt med vårt ökande välstånd. Resultatet är en äldreomsorg utan den kvalitet som vi har anledning att önska. Morgondagens 70- och 80-åringar kommer i allt mindre utsträckning att acceptera det de tilldelas – och de har råd att efterfråga något annat.

Äldreomsorgen byggdes ut snabbt under decennierna 1960–1980, då under statligt ansvar, men de äldre fick ofta bo i salar och omsorgen var bristfällig. År 1990 fick kommunerna ansvaret för äldreomsorgen.

En kvarts miljon personer får del av äldreomsorg och kostnaden för detta är cirka 80 miljarder kronor per år, eller en femtedel av kommunernas utgifter. Cirka en kvarts miljon personer är sysselsatta inom äldreomsorgen.

Fel! Okänt namn på

Visst har äldreomsorgen på flera sätt blivit bättre med tiden, i synnerhet i kommuner som Nacka i Stockholms län, där valfrihet och etableringsfrihet har släppts in. Köer har försvunnit och den enskilde har fått mer omsorg per krona.

Men flera fundamentala problem består. Och det handlar i hög grad om systemfel. Offentliga monopol är inte bättre än några andra monopol på att leverera tjänster i rätt tid, av rätt kvalitet, till rätt person. I äldreomsorgen råder fortfarande för mycket planekonomisk toppstyrning.

Dagens och morgondagens äldre förtjänar bättre och kan få det bättre. Förutsättningen är att vi vågar riva pyramider idag och ge mer makt åt den enskilde. Där kan vi lära av pengsystemen inom skolan, som har lett till stora innovationer inom lärande och bättre kvalitet.

I den mån enskilda initiativ har släppts in i äldreomsorgen har det i huvudsak handlat om offentliga upphandlingar. Politiker och tjänstemän har tagit in det billigaste alternativet, men fortfarande har den enskilde ingen makt. Och då händer inget särskilt i systemen heller.

Lagen om valfrihetssystem är ett stort steg framåt. Redan har vårdvalen inneburit större tillgänglighet och valfrihet – och effektivare utförande. Lagen om valfrihetssystem är idag frivillig för kommunerna avseende äldreomsorg. Den borde göras obligatorisk, precis som för primärvården.

Valfriheten bör dessutom omfatta helheten i äldreomsorgen – från boende till omsorg och vård. En äldrepeng som faller ut efter ett läkarkonstaterat behov kan vara ett alternativ till den kommunala biståndsbedömningen.

Den offentliga äldrepengen ska ge god äldreomsorg, bättre än idag. Samtidigt har pensionsreformen lärt oss att en modell med ett offentligt grundutbud som alla får komplettera fungerar väl. Då anpassas systemen efter den enskilde.

Flera studier visar att många gärna sparar extra till äldre dagar. Att miljoner svenskar redan gör så i pensionssparandet är ett tydligt tecken på det. En reform av äldreomsorgen kan bygga på samma principer.

Eget sparande eller försäkringar som kompletterar äldrepengen kan främjas. Vilka former det kan ta sig avseende beskattning och frivillighet bör utredas.

Alla hoppas få bli gamla. När den tiden kommer ska vi inte behöva stå ut med stora försämringar av livskvaliteten. Med toppstyrda system betalar många stora summor under arbetslivet och får sedan stå med mössan i hand och ta det som erbjuds.

Så behöver vi inte ha det. Ger vi den enskilde makten över de resurser man själv ändå betalar in kommer drivkrafterna att åstadkomma bättre äldreomsorg att bli helt andra. Därför bör vi fortsätta reformera i den riktningen.

Stockholm den 27 oktober 2010

Johnny Munkhammar (M)